

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА**

ПРОГРАМА
науково-педагогічної практики аспірантів
третього освітньо-наукового рівня
освітнього ступеня - «Доктор філософії»
галузі знань 05 - «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 - «Психологія»
освітньо-наукової програми «Психологія»
Шифр за навчальним планом П01

Київ – 2021

Програма науково-педагогічної практики аспірантів третього освітньо-наукового рівня освітнього ступеня - «Доктор філософії» галузі знань 05 - «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 -«Психологія» освітньо-наукової програми «Психологія»

Укладачі:

Волошина В.В. – гарант освітньої програми, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Ширяєва Л.М. – кандидат психологічних наук, професор кафедри загальної і соціальної психології, директор навчально-наукового Центру вечірнього навчання НПУ імені М.П.Драгоманова.

Рецензенти: – професор, доктор психологічних наук,

Кузьменко В.У. – професор, доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології НПУ імені М.П.Драгоманова;

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради юридичного факультету Національного економічного університету (протокол №12 від 30 червня 2021 року)

ЗМІСТ

Вступ...	4
1. Змістові модулі	8
2. Зміст та організація науково-педагогічної практики	10
3. Завдання та зміст діяльності керівників науково-педагогічної практики	
4. Вимоги до звітної документації з науково-педагогічної практики.	
5. Структура звіту з науково-педагогічної практики	12
6. Список рекомендованої літератури	15

ВСТУП

Науково-педагогічна практика є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з психології. Метою практики є набуття аспірантом професійних навичок та вмінь викладача закладу вищої освіти.

Термін проходження практики визначається навчальним планом підготовки та припадає на п'ятий семестр третього року навчання та планується в індивідуальному плані аспіранта і затверджується науковим керівником.

Педагогічна практика проходить у межах професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців, що забезпечуються кафедрами психології факультету психології НПУ імені М.П.Драгоманова. Вибір дисциплін, з яких буде відбуватися педагогічна практика, здійснюється завчасно, відповідно до педагогічного навантаження та дисциплін, які викладає науковий керівник.

Метою педагогічної практики є поглиблення та закріплення знань аспірантів з питань організації навчального процесу в сучасних умовах, підготовки та викладання професійно-орієнтованих дисциплін фундаментального циклу для спеціальності 053 «Психологія», формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять та застосування активних методів викладання.

Предметом педагогічної практики виступає окрема дисципліна загального чи професійного циклу навчального плану підготовки фахівців спеціальності 053 «Психологія». Згідно з навчальним планом підготовки докторів філософії, педагогічна практика передбачає виконання аспірантом таких **видів робіт**:

- підготовку до проведення лекційних, семінарських (або практичних) занять;
- підготовку навчально-методичного забезпечення;
- проведення лекційних, семінарських (практичних) занять;
- організацію самостійної роботи студентів відповідно до розроблених завдань програми дисципліни, або визначених самостійно;
- підготовку модульних контрольних робіт з дисципліни, що викладається;
- підготовку навчально-методичного забезпечення для проведення заліку або екзамену з дисципліни, що викладається.

В результаті проходження науково-педагогічної практики для забезпечення провідних аспектів педагогічної діяльності: навчально-методичної, організаційної, виховної, дослідницької роботи, у аспірантів повинні бути сформовані організаторські, конструктивні, комунікативні й дослідницькі вміння викладача закладу вищої освіти.

Аспірант повинен **знати**:

- основні закони та положення законодавства України в галузі освіти, вищої освіти, програмні документи, які стосуються навчання студентів та викладання у ВНЗ;
- основні нормативні програмні документи та положення, які стосуються навчання студентів та викладання у НПУ імені М.П.Драгоманова та затверджені Вченою радою університету;
- основні організаційні форми реалізації освітнього процесу у ЗВО;
- основи планування освітнього процесу у ЗВО;
- інноваційні освітні технології навчання у ЗВО;

- основні принципи, методи, види навчання у ЗВО;
- сучасні підходи до формування у студентів професійної компетентності;
- форми, види і способи контролю й оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей;
- завдання і функції науково-педагогічного працівника вищої школи та вимоги до документації кафедри та викладачів у ЗВО.

Аспірант повинен **вміти**:

- визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання;
- аналізувати, обирати й ефективно використовувати навчально-методичні комплекси для студентів ЗВО;
- контролювати й оцінювати рівень сформованості всіх складників професійної компетентності;
- планувати й реалізовувати різні форми організації освітнього процесу у ЗВО;
- планувати (проектувати) вивчення навчальних дисциплін;
- відбирати, структурувати зміст навчального матеріалу для проведення різних видів навчальних занять;

забезпечувати індивідуальний підхід, використовувати знання про індивідуально-вікові особливості студентів при проведенні занять;

- застосовувати інноваційні методи, прийоми та засоби навчання і виховання студентів; підвищувати професійні вміння, вивчати передовий педагогічний досвід.

У аспірантів мають бути сформовані такі **компетентності**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у ЗВО;
- дотримуватись етики, правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та викладацькій діяльності;
- здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення в організації навчальної діяльності;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері психології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень;
- здатність до креативної діяльності в науково-інноваційній та викладацькій сферах.

Основні **завдання** науково-педагогічної практики:

- практичне застосування знань з навчального курсу викладання в системі вищій школі та поглиблення теоретичних знань з підготовки і проведення занять у вузі;
- формування професійних вмінь та навичок викладача психології вищої школи;
- включення аспірантів у навчально-виховну, методичну і наукову діяльність кафедри психології, виконання індивідуальних завдань в зазначених напрямках;
- відвідування навчальних занять, які проводяться професорами і доцентами кафедри;

- розробка планів лекційних, семінарських та практичних занять і методичних рекомендацій до їх проведення;
- самостійне проведення лекційних, семінарських та практичних занять;
- самоаналіз їх ефективності з точки зору повноти засвоєних знань студентами, розвитку у них психологічного мислення і творчих здібностей;
- відвідування і обговорення навчальних занять, що проводяться іншими аспірантами - практикантами;
- розвиток у аспірантів навичок проведення психологічної роботи зі студентами з метою формування у них професійно важливих якостей;
- розробка актуальної науково-дослідницької вузівської тематики і оформлення її результатів у вигляді наукового повідомлення, доповіді, статті.

Місце в структурно-логічній схемі: міжпредметні зв'язки дисципліни з іншими науками дають змогу глибше пізнати психолого-педагогічні факти, явища і процеси, що є підґрунтям для ефективної освітньої діяльності викладача у вищій школі.

1. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ:

Змістовий модуль 1. Навчальна діяльність аспіранта-практиканта: планування власної викладацької діяльності, підготовка до занять; проведення різних видів навчальних занять за розкладом у закріпленій групі; проведення психолого-педагогічного аналізу відвіданих занять; виготовлення роздавального дидактичного матеріалу; перевірка письмових робіт студентів; проведення консультацій для студентів; підготовка і проведення позааудиторних заходів з предмету, що викладається.

Змістовий модуль 2. Методична діяльність аспіранта-практиканта: ознайомлення аспірантів з особливостями організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ознайомлення з навчальним планом, розкладом занять тощо); ознайомлення з кредитно-рейтинговою організацією курсу, що доручено викладати; ознайомлення зі змістом психологічної освіти (навчальні програми з дисциплін та робочі програми з навчальних дисциплін, підручники, посібники, методичні рекомендації); участь аспірантів у засіданнях кафедр, методичних секцій, в роботі семінарів викладачів тощо; складання робочої навчальної програми курсу, що доручено проводити (тематичного плану і планів окремих занять, завдань для самостійної роботи, завдань для поточного, модульного і підсумкового видів контролю тощо); відвідування та аналіз занять викладачів кафедри та аспірантів-практикантів.

Змістовий модуль 3. Виховна діяльність аспіранта-практиканта: ознайомлення з організацією виховної роботи у ЗВО; ознайомлення з комплексним планом організаційно-виховної роботи ЗВО, планом виховної роботи на факультеті, в академічній групі; виконання обов'язків помічника куратора академічної групи; планування виховної роботи в академічній групі; відвідування та аналіз виховних заходів, що проводять інші аспіранти-практиканти; підготовка і проведення одного виховного заходу.

Змістовий модуль 4. Науково-дослідна діяльність аспіранта-практиканта: виконання індивідуальних дослідницьких психолого-педагогічних завдань протягом педпрактики та складання відповідного звіту; участь у роботі методологічних семінарів кафедри.

2. Зміст та організація науково- педагогічної практики

Зміст практики включає:

- ознайомлення з основними напрямками діяльності базової кафедри, з обов'язками практиканта, навчальними планами та програмами дисципліни викладання та робочими програмами;
- складання індивідуального плану і програми роботи практиканта (що включає навчальну, виховну організаційну і науково - дослідницьку роботу);
- відвідування лекцій, семінарських і практичних занять, що проводяться викладачами базової кафедри та участь в їх обговоренні;
- відвідування занять, що проводяться іншими аспірантами-практикантами та їх обговорення;
- підготовка планів і конспектів занять з основних психологічних курсів: «загальна психологія», «психологія розвитку та вікова психологія», «соціальна психологія», «психодіагностика» і т.п. і проведення цих занять;
- відвідування засідань кафедри при якій відбувається практика;
- участь у підготовці кафедрою навчально-методичних посібників, контрольних і тестових завдань для студентів;
- контроль самостійної роботи студентів та проведення індивідуальних консультацій щодо написання курсових робіт, відпрацювання пропущених занять та покращення академічної успішності;
- робота у бібліотеці, аналіз нових надходжень з психології у бібліотеку та рекомендації студентам нової наукової літератури до семінарських занять та курсових робіт;
- звіт про результати проходження практики на засіданні кафедри та участь у підсумковій конференції з практики.

По завершенні практики аспіранти звітують про її виконання та одержують диференційований залік.

3. Завдання та зміст діяльності керівників науково-педагогічної практики

Загальне керівництво та контроль за проходженням практики аспіранта покладається на керівника практики та завідувача кафедри, за якою закріплений даний аспірант. Завідувач кафедри, за якою закріплений даний аспірант, організовує участь аспірантів у захисті звіту про проходження науково-педагогічної практики та підсумковій конференції.

Керівники педагогічної практики виконують такі види діяльності:

1. Вирішують організаційні питання, пов'язані з аспірантською педагогічною практикою.
2. Надають аспірантам консультації з питань змісту і планування навчальних занять.
3. Організують та контролюють підготовку до лекційних, практичних і семінарських занять, відвідування навчальних занять і позанавчальних заходів і проводять аналіз їх із аспірантами тощо.
4. Проводять семінари з фахових дисциплін, на яких демонструють методичні прийоми викладання та проводять аналіз їх за участю аспірантів.
5. Допмагають у складанні індивідуального плану проходження практики. Перевіряють документацію, аналізують звіти практикантів.

4. Вимоги до звітної документації з науково-педагогічної практики.

Звіт про проходження науково-педагогічної практики повинен мати відомості про виконання всіх розділів програми практики у відповідності до індивідуального плану аспіранта та включати кількісний та якісний аналіз проведеної педагогічної та наукової роботи, участь у роботі кафедри.

Аспірант повинен підготувати наступну **звітну документацію з практики та** подати її керівнику на затвердження :

- індивідуальний план проходження практики;
- щоденник проходження практики;
- звіт про проведену роботу під час практики;
- конспекти лекційних та практично-семінарських занять;
- методичної розробки проведених семінарських та практичних занять;
- звіт про результати виконаної науково-дослідної роботи та список опрацьованих наукових джерел.

Звіт підписується і оцінюється керівником практики та подається разом з відгуком керівника практики та витягом з протоколу засідання кафедри про затвердження звіту. Якщо аспірант проходив практику в іншому навчальному закладі то подається розгорнута характеристика від куратора практики в іншому ЗВО.

5. Структура звіту з науково-педагогічної практики

1.*Знайомство з організацією освітнього процесу у вищій школі* (аналіз документів, якими керується кафедра та факультет у своїй роботі, нормативні документи та положення про організацію навчального процесу в НПУ імені М.П.Драгоманова)

2. *Вивчення досвіду викладання під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін викладачів кафедри* (проаналізувати способи структурування і представлення навчального матеріалу викладачем, методи активізації навчальної діяльності, особливості професійної роботи викладача.

3. *Підготовка до проведення лекційних і практично-семінарських занять аспірантом.* Окрім аналізу проведеної роботи, як викладача у звіті у додатках надати методичну розробку проведених занять (зміст лекції, текст лекції, список використаних джерел), її презентацію; методичну розробку, що включає тестові або контрольні завдання з проведених семінарських чи практичних занять)

4.*Самоаналіз та оцінка якості проведення власного заняття та занять аспірантів-практикантів.*

Захист звіту з аспірантської науково-педагогічної практики відбувається на підсумковій конференції, підсумки науково-педагогічної практики обговорюються на засіданнях кафедр факультету психології та відмічаються в індивідуальному плані аспіранта.

6. Критерії оцінювання науково-педагогічної практики

Оцінка результатів аспірантської науково-педагогічної практики виставляється диференційовано за 100 бальною ECTS оцінкою та чотирьохбальною національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Критерії оцінювання:

«відмінно» – відповідність звітної документації програмним

вимогам.

«добре» – деякі недоліки при оформленні звітної документації, хоча всі параметри звіту в наявності;

«задовільно» – поверхове висвітлення матеріалів практики, недостатній аналіз проведеної роботи;

«незадовільно» – звіт не висвітлює проведеної аспірантом роботи, фрагментарне виконання поданих матеріалів.

Результати науково-педагогічної практики заносяться в заліково-екзаменаційну відомість та залікові книжки аспірантів.

7. Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дьяконов Г.В. Активные методы группового обучения психологии: диалогический подход: [учеб.-метод.пособ.для преподавателей и студентов психологических факультетов университетов и пединститутотв] / Г.В. Дьяконов, И.А.Добрянский.–Кировоград: «Имэкс-ЛТВ», 2004.
3. Жуков С.М. Викладання психологічних дисциплін у сучасних навчальних закладах: навч. посіб. / С.М.Жуков, В.В.Самойлов. – Артемівськ : ДонУЕП, 2015. – 435 с.
4. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии : [учеб. пособие] / В. Н. Карандашев. – СПб. : Питер, 2005. – 250 с.
5. Козлова Г.М. Методика викладання психології у вищій школі: Навчальний посібник. /Г.М.Козлова – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 200 с.
6. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: Учебное пособие / В.Я. Ляудис. – СПб. : Питер, 2007. – 192 с.
7. Методика викладання психології у вищій школі: [навч. посіб.] / Ю.Ю. Бойко-Бузиль, С.Л. Горбенко та ін. – К. : Атіка, 2012. – 272 с.
8. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник / За ред. Т.С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.
9. Резван О. О. Методика викладання у вищій школі / О.О. Резван. – Харків, ХНАДУ: «Міськдрук», 2012. – 152 с.
10. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. –К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. – 24 с.

Додаткова:

11. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с.
12. Алексеєнко Т.А. Управління якістю підготовки фахівців в університеті в контексті Болонського процесу / Т.А.Алексеєнко// Педагогічний процес:теорія і практика. Зб.наук.праць. Вип.1, 2004. С.7-18
13. Андрущенко В.П. Навчання не повинно перетворюватися на «легку прогулянку бульваром» [Текст]: про нові державні стандарти і доопрацювання проекту Закону «Про вищу освіту» розповів ректор Нац. педагог.універ.імені М.Драгоманова /В.Андрущенко; спілкувався Максим Короденко // Освіта України. 2012. 5 березня №10-11. С.7
14. Батыршина А.Р. Технология организации самостоятельной работы студентов / А.Р. Батыршина // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 9. – С. 82 – 84.
15. Білоус В.Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С.Я. Цимбалюк // Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 144 с.
16. Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в

європейський простір вищої школи: монографія / за ред. В.М.Бебика.–К.МАУП,2006.-200с.

17. Булгакова Н. Б. Методика викладання у вищій школі: [навч. посібник] / Н.Б. Булгакова, В.О. Рахманов. – К. : НАУ, 2012. – 204 с.

18. Волков Н.И. Тестовий контроль знань :[учебное пособие]/ Н.И.Волков, А.Н.Алексеев,Н.А.Алексеев.–Суми: Университетская книга, 2004.–109 с.

19. Гронлунд Н.Е. Оцінювання студентської успішності: [практ.посібн.] / Н.Гронлунд, Е.Норман .–К.:КУМО,2005.–312 с.

20. Закон України «Про Освіту». Стаття 42 „Академічна доброчесність”. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>

21. Ментс М.В. Эффективный тренинг с помощью ролевых игр / М.В.Ментс.–СПб.: Питер,2002.–207 с.

22. Сеник А. М. Програма та методичні вказівки до проходження (педагогічної практики) аспірантами денної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» (доктор філософії) / Укладач Сеник А. М. – Тернопіль, 2019. – 24 с.

23. Слепкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.Слепкань. – К.: НПУ, 2005. – 239 с.

Інформаційні ресурси:

24. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>

25. Електронна бібліотека НАПН України <http://lib.iitta.gov.ua>

26. Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова <http://hklіb.npu.edu.ua/>

27. Електронна бібліотека «Куб» <http://www.koob.ru/>

28. Портал професійних психологів України «У психолога» <http://upsihologa.com.ua/>